

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
دکتر علی شریعتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان پایان نامه:

بررسی شخصیت پردازی در پنج اثر محمود تیمور

استاد راهنما:

دکتر عباس طالب زاده شوشتری

استاد مشاور:

دکتر علی نوروزی

نگارش:

یحیی براتی

تابستان ۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم بہ:

روح پدرم

وما در عزیزم

و برداران و خواہرانم

تقدیر و تشکر

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

بدینوسیله از کلیه اساتیدی که شاگرد کوچکشان را در نوشتن پایان نامه یاری رساندند تشکر فراوان دارم مخصوصاً از راهنمایهای استاد محترم راهنمایم آقای دکتر عباس طالب زاده شوشتری بسیار سپاس گزاری می نمایم که در تمامی مراحل تدوین پایان نامه مرا از راهنمایهای روشنگرانه خویش بهرمنند نمودند و همچنین از راهنمایهای استاد محترم مساورم آقای دکتر علی نوروزی بسیار تشکر می کنم.

از مدیر محترم گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه فردوسی مشهد آقای دکتر عبد اللهی و دیگر اساتید بزرگوار این گروه که از روزهای اول ورود به دانشگاه مرا از خوان علم و دانش خویش مستفیض گرداندند قدردانی می کنم.

بسمه تعالی

مشخصات پایان نامه تحصیلی دانشجویان

دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان پایان نامه: بررسی شخصیت پردازی در پنج اثر محمود تیمور

نام نویسنده: یحی براتی	نام استاد (ان) راهنما: دکتر طالب زاده شوشتری	نام استاد(ان) مشاور: دکتر علی نوری
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی	گروه: زبان و ادبیات عربی	رشته تحصیلی: ادبیات عربی
تاریخ تصویب: ۸۷/۱۰/۱۶		تاریخ دفاع: ۱۳۸۹/۶/۲۹
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد ●		تعداد صفحات: ۱۴۳

چکیده پایان نامه:

در این تحقیق با عنوان بررسی شخصیت و شخصیت پردازی در پنج اثر معروف محمود تیمور به بررسی زندگی و آثار و بررسی شخصیت‌های داستانهایش پرداخته شده است محمود تیمور یکی از شخصیت‌های بزرگ در عرصه ادبیات داستانی معاصر مصر می باشد که با داستانهایش به مشکلات و سختی های مردمان مظلوم زمان خویش می پردازد. او که از خانواده ای با فرهنگ؛ اهل قلم و اندیشه می باشد در خدمت به زبان و ادبیت عربی از هیچ تلاشی فروگذاری نکرده است و در تعالی فرهنگ و ادبیات عربی تلاش فراوان نموده است.

این تحقیق از چهار باب تشکیل شده است که باب اول از دو فصل تشکیل شده است؛ به زندگی محمود تیمور و آثار او می پردازد و باب دوم نیز از دو فصل تشکیل شده است به سیر تحول داستان در ادبیت عرب پرداخته شده است. باب سوم که از دو باب تشکیل شده است به شخصیت و شخصیت پردازی در داستان پرداخته شده است در باب چهارم که قسمت اصلی پایان نامه است و از پنج فصل تشکیل شده است به بررسی شخصیت‌های پنج داستان معروف نویسنده پرداخته شده است.

کلید واژه:	امضای استاد راهنم:
محمود تیمور	
داستان	
شخصیت	
رمان	تاریخ:
زبان و ادبیات عربی	

بسمه تعالى

مشخصات پایان نامه تحصیلی دانشجویان

دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان الرسالة: دراسته الشخصيه وطرق رسمها في خمسة آثار محمود تيمور المعروفه

اعداد: يحيى براتى	استاذان المشرف: دكتور طالب زاده شوشترى	استاذان المساعد: دكتور على نوروزى
كليته: علوم الإنسانى و آدابها	القسم: اللغة العربيه و آدابها	فرع الدراسيه: الادب العربى
تاريخ تصويب: ٨٧/١٠/١٦	تاريخ دفاع: ١٣٨٩/٦/٢٩	
درجة الدراسيه: الماجستير ●	دكتورى ○	عدد الصفحات: ١٤٣

هذه الدرسته تحت عنوان دراسه الشخصيه وطرق رسمها قامت بمقارنه حياه محمود تيمور و ترسيم شخصيات قصصه. يعاّد محمود تيمور من فحول في حقل الادب القصصى المعاصر في مصر .

هو يطرح في قصصه المشاكل وصعوبات عصره ومجتمععه. ترعرع محمود تيمور في الاسره التى كان اهلها مثقفين ومفكرين ولم يألوأ من جهد في سبيل خدمه اللغة العربيه وآدابها و سعوا في تعالى وازدهارها . هذه الدرسته تشتمل على أربعة أبواب منها :

الباب الاول : تشتمل على اثنين فصلين و يحتوى على دراسه حياه محمود تيمور وآثاره . و في باب الثانى: تشتمل على اثنين فصلين يطرح تطور القصه في الادب العربى وفي الباب الثالث : تشتمل على اثنين فصلين أشير الى الشخصيه في القصه و طرق رسمها وفي الباب الرابع: تشتمل على خمسة فصول؛ يعاّد صلب الدرسته قوم بدراسه الشخصيات القصصى في خمسة آثار الشهيره.

كليه واژه: محمود تيمور القصه الرمان اللغه العربيه و آدابها	توقيع الاستاذ المشرف: تاريخ:
--	-------------------------------------

فهرست مطالب

ک	پیشگفتار.....
۱	باب اول: زندگی و آثار محمود تیمور.....
۲	فصل اول: زندگی محمود تیمور.....
۲	۱-۱ هویت محمود تیمور و خانواده او:.....
۳	۲-۱ تحصیلات.....
۴	۳-۱ سبک نویسندگی:.....
۵	۴-۱ ویژگی داستان ها.....
۷	۵-۱ جایگاه ادبی.....
۹	فصل دوم: بررسی آثار و تألیفات.....
۹	۱-۲ الف- داستان کوتاه.....
۱۱	۲-۲ ب- رمان ها.....
۱۱	۳-۲ ج- نمایشنامه ها.....
۱۲	۴-۲ دوم نمایشنامه های تاریخی.....
۱۲	۵-۲ د- تحقیقات ادبی و زبانی.....
۱۳	۶-۲ سفرنامه:.....
۱۴	باب دوم: سیرتطور داستان در ادبیات عرب.....
۱۵	فصل اول: داستان در گذر زمان.....
۱۵	۱-۱ داستان نویسی در عهد جاهلیت.....
۱۶	۲-۱ داستان نویسی در عهد اموی.....
۱۶	۳-۱ داستان نویسی در عهد عباسی.....
۱۷	۴-۱ داستان نویسی در عهد انحطاط.....
۱۷	۵-۱ داستان نویسی در دوران معاصر عرب.....
۲۰	فصل دوم: مراحل مختلف داستان نویسی در ادبیات معاصر عرب.....
۲۰	۱-۲ داستان عربی در مرحله تقلید و ترجمه.....

۲۱	۲-۲ داستان عربی در مرحله تکوین
۲۲	۳-۲ داستان عربی در مرحله بلوغ و کمال
۲۲	۴-۲ جریانات ادبیات داستانی معاصر عرب
۲۳	۵-۲ ادبیات داستانی مصر
۲۵	باب سوم: شخصیت و شخصیت پردازی در داستان
۲۶	فصل اول: پیشینه تاریخی شخصیت
۲۶	۱-۱ شخصیت و شخصیت پردازی در داستان
۲۸	۲-۱ عوامل شکل گیری شخصیت
۲۹	۳-۱ انواع شخصیت از حیث داستانی
۳۰	۴-۱ شخصیت ساده و جامع
۳۱	۵-۱ شخصیت ایستا و شخصیت پویا
۳۲	۶-۱ شخصیت قراردادی
۳۲	۷-۱ شخصیت‌های نمادین
۳۳	۸-۱ شخصیت‌های همه جانبه
۳۴	فصل دوم: شیوه های شخصیت پردازی
۳۵	۲-۱ واقع گرایی
۳۷	باب چهارم: بررسی شخصیت و شخصیت پردازی در پنج اثر معروف محمود تیمور
۳۸	فصل اول: بررسی شخصیت و شخصیت پردازی مجموعه داستانهای شفا غلیظه
۳۸	۱-۱ شرح کلی داستانها
۳۸	۲-۱ داستان شفا غلیظه (لبهای کلفت)
۳۸	۳-۱ داستان «القبله التائه» (بوس شوم)
۳۹	۴-۱ داستان ملاریا الحب (عشق مالاریا)
۳۹	۵-۱ داستان حکام من السماء (حاکمانی از آسمان)
۴۰	۶-۱ داستان ولی الله (جانشین خدا)
۴۰	۷-۱ داستان کلب اسعدبک (سگ اسعد بک)
۴۱	۸-۱ داستان قبله الساق (بوسه از ساق)

- ۹-۱ داستان ابوعلی و زجاجه کونیاک (ابو علی و شیشه کنیاک)..... ۴۱
- ۱۰-۱ داستان الطابور الخامس (طابور پنجم)..... ۴۲
- ۱۱-۱ داستان البديل (جایگزین)..... ۴۲
- ۱۲-۱ داستان الترام رقم ۲ (قطار شماره ۲)..... ۴۳
- ۱۳-۱ داستان البومه تنعق (جغد می خواند)..... ۴۳
- ۱۴-۱ داستان ليله العرس (شب عروسی)..... ۴۴
- ۱۵-۱ داستان علی الحیاد (بی طرفی)..... ۴۴
- ۱۶-۱ داستان الجتلمان (جتلمال)..... ۴۴
- ۱۷-۱ خصوصیات اجتماعی شخصیتها..... ۴۵
- ۱۸-۱ مردان..... ۴۵
- ۱۹-۱ زنان..... ۵۰
- ۲۰-۱ کودکان..... ۵۲
- ۲۱-۱ شیوه های شخصیت پردازی..... ۵۳
- ۲۲-۱ قیافه ظاهری..... ۵۳
- ۲۳-۱ گفتگو..... ۵۷
- ۲۴-۱ نام..... ۶۰
- ۲۵-۱ خصوصیات اخلاقی و روانی..... ۶۱
- فصل دوم: بررسی شخصیت و شخصیت پردازی در داستانهای مجموعه قال الراوی..... ۶۶
- ۱-۲ شرح کلی داستانها..... ۶۶
- ۲-۲ داستان العصفوره (گنجشک)..... ۶۶
- ۳-۲ داستان ام سهلول (مادر سهلول)..... ۶۷
- ۴-۲ داستان خائب الدهر (نامید روزگار)..... ۶۷
- ۵-۲ داستان ساده یا کرام (ای سرور بزرگوار)..... ۶۷
- ۶-۲ داستان ساق من خشب (ساقی از چوب)..... ۶۸
- ۷-۲ داستان عم متولی..... ۶۸
- ۸-۲ داستان رهان (شرط بندی)..... ۶۸

۶۹	۹-۲ داستان حنین (مهربان).....
۶۹	۱۰-۲ داستان رجل مريض (مرد بیمار).....
۷۰	۱۱-۲ داستان ابو عرب.....
۷۰	۱۲-۲ داستان المصور (عکاس).....
۷۰	۱۳-۲ داستان الشعاذ والفظائر العشر.....
۷۱	۱۴-۲ داستان قلب كبير (قلب بزرگ).....
۷۱	۱۵-۲ داستان حفله (جشن).....
۷۱	۱۶-۲ داستان قزم (کوتاه قد).....
۷۲	۱۷-۲ خصوصیات اجتماعی شخصیتها.....
۷۲	۱۸-۲ مردان.....
۷۴	۱۹-۲ زنان.....
۷۶	۲۰-۲ کودکان.....
۷۶	۲۱-۲ شیوه های شخصیت پردازی.....
۷۶	۲۲-۲ نام.....
۷۷	۲۳-۲ قیافه ظاهری.....
۸۰	۲۴-۲ گفتگو.....
۸۶	فصل سوم: بررسی شخصیت و شخصیت پردازی در داستانهای مجموعه شباب و غانیات.....
۸۶	۱-۳ شرح کلی داستانها.....
۸۶	۲-۳ داستان شباب و غانیات (جوانان و آواز خوانان زن).....
۸۷	۳-۳ داستان شیخ الزاویه (شیخ گوشه نشین).....
۸۸	۴-۳ داستان کبش الفداء (گربه فدا شده).....
۸۸	۵-۳ داستان ضرب الحبيب (ضربه دوست).....
۸۹	۶-۳ داستان جنازه حاره (جنازه گرم).....
۸۹	۷-۳ داستان طریق الی الحب (راهی به سوی عشق).....
۹۰	۸-۳ داستان مسطره مبروک افندی (خطکش مبروک افندی).....
۹۰	۹-۳ خصوصیات اجتماعی شخصیتها.....

۹۰ ۱۰-۳ مردان
۹۲ ۱۱-۳ زنان
۹۳ ۱۲-۳ کودکان
۹۴ ۱۳-۳ شیوه شخصیت پردازی
۹۴ ۱۴-۳ قیافه ظاهری
۹۷ ۱۵-۳ گفتگو
۱۰۰ ۱۶-۳ رفتار
۱۰۲ ۱۷-۳ خصوصیات اخلاقی و روانی
۱۰۴	فصل چهارم: بررسی شخصیت و شخصیت پردازی در مجموعه داستان معبود من طین (معبودی از گل).....
۱۰۴ ۱-۴ شرح کلی داستان ها
۱۰۶ ۲-۴ خصوصیات اجتماعی شخصیتها
۱۰۶ ۳-۴ مردان
۱۰۸ ۴-۴ زنان
۱۰۹ ۵-۴ شیوه های شخصیت پردازی
۱۰۹ ۶-۴ قیافه ظاهری
۱۱۱ ۷-۴ گفتگو
۱۱۲ ۸-۴ نام
۱۱۲ ۹-۴ رفتار
۱۱۳ ۱۰-۴ خصوصیات اخلاقی و روانی
۱۱۴	فصل پنجم: بررسی شخصیت و شخصیت پردازی داستانهای مجموعه احسان لله و قصص الاخری.....
۱۱۴ ۱-۵ شرح کلی داستانها
۱۱۴ ۲-۵ داستان محمد افندی صل علی النبی
۱۱۵ ۳-۵ داستان زهره المرقص (شکوفه رقصان)
۱۱۵ ۴-۵ داستان احسان لله (نیکی کردن برای خدا)
۱۱۵ ۵-۵ داستان الرجل و ضربتان (مرد و دو هوو)
۱۱۶ ۶-۵ داستان ابنه ایزلیس (دختر ایزلیس)

۷-۵	داستان عندما تضحک الافدار(هنگامی که سرنوشت می خندد).....	۱۱۶
۸-۵	داستان موعده.....	۱۱۶
۹-۵	خصوصیات اجتماعی شخصیتها.....	۱۱۶
۱۰-۵	مردان.....	۱۱۶
۱۱-۵	زنان.....	۱۱۸
۱۲-۵	کودکان.....	۱۱۹
۱۳-۵	روشهای شخصیت پردازی.....	۱۱۹
۱۴-۵	قیافه ظاهری.....	۱۱۹
۱۵-۵	گفتگو.....	۱۲۰
۱۶-۵	نام.....	۱۲۲
۱۷-۵	خصوصیات اخلاقی و روانی.....	۱۲۲
	نتیجه گیری.....	۱۲۴
	منابع و مأخذ.....	۱۲۶
	منابع فارسی.....	۱۲۶
	منابع عربی.....	۱۲۷
	سایتهای اینترنتی.....	۱۲۸

پیشگفتار

محمود تیمور یکی از بزرگترین نویسندگان معاصر مصر می باشد که با قلم خود به مسائل و مشکلات مردم می پردازد، وی خدمات زیادی برای گسترش زبان و ادبیات عرب انجام داد وی داستان نویسی است که از نزدیک با مردم کوچه و بازار ارتباط برقرار کرده است و مسئولیت سنگین به تصویر کشیدن واقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی و سیاسی را با کمال میل به عهده گرفت این تحقیق با عنوان بررسی شخصیت و شخصیت پرداز در پنج اثر معروف محمود تیمور نویسنده شجاع و آزادی خواه به بررسی زندگی و آثار و طریقه شخصیت پردازی در داستانهایش می پردازد.

محمود تیمور در سال ۱۳۱۱ در موصل متولد شد او از خاندان کرد تیمور با ریشه ها و پیوندهای کرد و یونانی در آغاز قرن نوزدهم میلادی از موصل به مصر آمدند و در آنجا سکنی گزیدند. آنان بی آنکه به اشرافیت خود ببالند به سرعت با مصریان سازگاری یافتند و تبار خود را به عربها رساندند.

خانه پدر بزرگش احمد تیمور، زمینه های مساعدی برای رشد فکری، فرهنگی و ادبی برایش فراهم کرده بود، علاوه بر اینها خانه آنها کانون فرهیختگانی چون محمد عبده، محمد محمود شنقیطی، محمود سامی باروری بود و او به خوبی توانست از علم و اندیشه آنها بهره گیرد. محمود تیمور پس از اتمام دوره دبیرستان وارد مدرسه عالی کشاورزی شد؛ اما در ۲۰ سالگی در اثر ابتلا به حصبه به ناچار سه ماه در خانه ماند و پس از بهبود نیز به سبب ضعف جسمانی نتوانست تحصیلاتش را به پایان رساند و برای جبران ناکامی اش در تحصیل، مطالعات تقریباً منظمی را در زمینه ادبیات آغاز کرد او می کوشید با نوسازی و در عین حال بومی کردن ادبیات و تئاتر مصر واقعیت‌های زندگی مردم این کشور را به نمایش بگذارد. او اولین کار جدی خود یعنی مجموعه داستان «الشیخ جمعه» را به تبعیت از «ماتراه العیون» برادرش محمد، در سال ۱۹۳۲ منتشر کرد و پس از انتشار داستانهای بعدی تیمور، مجله الفجر تیمور را (گی دوموپاسان) مصر خواند و یکی از منتقدان نیز او را با امیل زولا در فرانسه مقایسه کرد.

شور ملی گرایی مصری که در سال ۱۹۱۹ م به قیام بر ضد اشغالگران انگلیسی انجامید، این وظیفه را بر دوش نویسندگان گذاشت و کوران انقلاب ۱۹۱۹ ذوق هنری تیمور را شکوفا کرده بود با تآثر از این فضا و نیز به پیروی از برادرش محمد، پرشورتر از دیگران به تصویرسازی و شخصیت پردازی در محیط بومی پرداخت زیرا او قهرمانان و آفرینندگان انقلاب را زاده همین محیط می دانست.

آنچه باعث شد تا من شخصیت پردازی در داستان را انتخاب نمایم علاقه وافر من به داستان و رمان است و از این رو داستانهای محمود تیمور را که خیلی روان و ساده بیان شده است را انتخاب نمودم تا بتوانم اندکی از افکار و احساسات این شخصیت بزرگ را در قالب داستانهایش برای خوانندگان ارائه نمایم و برای این کار دشواریهای زیادی متحمل شدم از جمله نبودن منابع لازم و کافی برای تحقیق که با سختیهای زیادی توانستم منابع مورد نیازم را از طریق اینترنت انتخاب نمایم .

این تحقیق از چهار باب تشکیل شده است که باب اول به زندگی و بررسی آثار محمود تیمور می پردازد و باب دوم به سیرتطور داستان در ادبیات عرب می پردازد و در باب سوم به شخصیت و شخصیت پردازی در داستان پرداخته شده و در باب چهارم که بخش اصلی تحقیق می باشد به بررسی ویژگیهای شخصیتها و شیوه شخصیت پردازی آنها پرداخته شده است.

در پایان از زحمات استاد محترم راهنما، استاد فاضل جناب دکتر طالب زاده که به من جسارت بخشیدند و صبورانه مرا راهنمایی کرد کمال تشکر و قدردانی را دارم. و همچنین از استاد ارجمند مشاور جناب دکتر علی نوروزی که بنده را در طی مراحل سخت و دشوار با صبر و حوصله فراوان با راهنماییهای ارزنده خود مرا در کلیه این تحقیق یاری نموده نهایت قدردانی و سپاس را دارم. و در پایان از دیگر استادان بزرگوار رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه فردوسی مشهد که در این مدت مرا از راهنمایی هایشان بهره مند نمودند سپاسگزاری می نمایم.

یحیی براتی قوچان تابستان ۱۳۸۹

باب اول:

زندگی و آثار محمود تیمور

فصل اول: زندگی محمود تیمور

۱-۱ هویت محمود تیمور و خانواده او:

محمود تیمور در سال ۱۳۱۱ در موصل به دنیا آمد و در سال ۱۳۹۳ ه. ق در قاهره از دنیا رفت نویسنده مصری از خاندان کرد تیمور با ریشه‌ها و پیوندهای کرد و یونانی که اجداد او در آغاز قرن نوزده میلادی از موصل به مصر آمدند، و در آنجا مستقر شدند.

آنها به اشرافیت خودشان ننالیدند و خیلی زود با مصریان سازگار شدند و البته تبار خود را به آنها رساندند. و در مقابل مصریان نیز آنان را به عنوان خدمتکاران با اخلاص زبان و ادبیات عرب پذیرا شدند. اسماعیل تیمور، پدر بزرگ محمود که در دربار محمدعلی و فرزندان او مناصب مهمی داشت شش زبان عربی، فارسی، فرانسه، انگلیسی و ایتالیایی را می دانست وی گروه‌های نسخه نویسی را به کار نسخه برداری از کتابهای کهن خطی واداشت و کتابخانه ای ایجاد نمود که پس از مرگش از بین رفت (خفاجی ، ۱۹۹۲: ۱۲۸).

احمد تیمور پاشا پدر محمود، خود دارای تألیفات متعدد تاریخی، ادبی و ... بود. وی با همت و تلاش کم نظیر به خرید، نسخه برداری و جمع آوری میراث مکتوب عربی و اسلامی از کتابخانه های آستانه، پاریس، لندن، برلین و سایر نقاط اروپا پرداخت و به تک تک کتابها فهرست و توضیحات لازم را افزود و هنگام مرگ هسته اصلی کتابخانه ملی قاهره را با هفده هزار جلد کتاب به یادگار گذاشت. (جندی، ۱۹۵۴: ۴۶۱)

عایشه تیمور، عمه محمود تیمور توانست از همه محدودیتهایی که در آن زمان بر زنان عرب تحمیل می شد، پافرا تر نهد و چنان در عرصه شعر کلاسیک پیش رود که برخی از ناقدان غربی او را با سافوی یونانی مقایسه کردند. محمد تیمور، برادر محمود، دو سال از وی بزرگتر بود. محققان محمد تیمور را از پیشگامان ادبیات داستانی و نمایش مصر، نظریه پرداز عرصه داستان نویسی، وی را از بهترین منتقدان حوزه نمایشنامه نویسی این کشور دانسته اند. (خفاجی ۱۹۹۲: ۱۲۹)

به این ترتیب محمود از آغاز کودکی راهنمایان و مشوقان خوبی را در کنارش داشت: پدری که پس از مرگ همسر جوانش خود را وقف کتاب و کتابخانه کرد و فرزندان خود را به حفظ معلقه امروالقیس و مطالعه آثاری چون هزار و یک شب تشویق می کرد؛ عمه ای که محمود، در کودکی شعرش را حفظ کرده بود و برادری که از نوجوانی با محمود در کار تهیه روزنامه خانگی با اخبار خانوادگی و تألیف و اجرای نمایشهای ساده در منزل به سبک نمایشهای سلامه حجازی همکار و هم بازی بود و بعدها توان نویسندگی محمود را با دانش، تجربه و ذوق خود هدایت کند. (ضیف، ۱۹۷۱: ۲۶۴)

اما زمینه های مساعد برای رشد فکری، فرهنگی و ادبی در خانه احمد تیمور منحصر به خانواده نبود کانون بزرگانی چون محمد عبده، محمد محمود شتقیطی، محمود سامی بارودی، محمدرشید رضا و خاور شناسانی چون کراچونسکی هم همین خانه بود. (داغر، ۱۹۸۴: ۱۵۳)

احمد تیمور فرزندان خود را هنگام تعطیلات تابستان به املاک زراعی خود در روستا می برد تا با حضور در میان کشاورزان به آنان انس گیرند و فرهنگ آنجا را بشناسند و آداب فروتنی را یاد بگیرند. محمود برخی از شخصیتهای داستانهای آینده خود نظیر الشیخ جمعه را در همین محیط پیدا کرد. (خفاجی، ۱۹۹۲: ۱۲۹).

۱-۲ تحصیلات

محمود تیمور، پس از اتمام دوره دبیرستان، وارد مدرسه عالی کشاورزی شد؛ اما در بیست سالگی در اثر ابتلای به حصبه به ناچار سه ماه خانه نشین شد و پس از درمان هم به سبب ضعف جسمانی نتوانست تحصیلات خود را به پایان رساند. آن گاه برای جبران ناکامی در تحصیل، مطالعات منظمی را در زمینه ادبیات آغاز کرد. (ضیف، همان: ۳۰۰)

۱-۳ سبک نویسنده‌گی:

او آثار رمانتیک منفلوطی و ادبای مهجر، بویژه الاجنحه المتکسرة اثر جبران خلیل جبران و اشعار عاطفی و خیال انگیز عربی و غربی معاصر را مطالعه کرده بود و با تأثر از آن به سرودن شعر منشور پرداخت. در همین زمان یعنی در سال ۱۹۱۴ بود که برادرش، محمد پس از سه سال اقامت در پاریس به میهن بازگشت. و ره آورد این سفر برای محمود شناخت جدیدی درباره اصول و قواعد فنی ادبیات داستانی و نمایش بود. (ضیف، همان: ۳۰۲)

او با عقاید انقلابی و جسورانه ای که در مخالفت به شیوه های کهن ادبی یافته بود، از میان آثار معاصر ادب عربی فقط دو اثر واقع گرا را با ارزش دانست و برادر را به خواندن آن تشویق کرد:

یکی حدیث عیسی بن هشام نوشته محمد مویلی و دیگری زینب، تألیف محمدحسین هیکل. و در گام بعدی برای فرود آوردن محمود از روش رمانتیسیم و وارد کردن او به زندگی واقعی مردم، گی دو مویاسان نویسنده واقع گرای فرانسوی و چخوف بنیانگذار مکتب عینیت گرایی را به محمود معرفی کرد. از اینجا به بعد فکر و احساس محمود به درگیری میان رمانتیسیم و رئالیسم مشغول شد. (تیمور، ۱۹۷۰: ۱۹۷)

محمود از سال ۱۹۱۶ تا ۱۹۱۹ مشغول خلق آثاری با روش رمانتیک و عاطفی و چاپ آن در مجله السفور بود اما در همین دوران، مطالعه داستانها و نمایشنامه های رئالیستی و بومی محمد و انس با آثاری که وی معرفی کرده بود، زمینه موفقیت تیمور را مهیا کرد.

رئالیسم پیروز شد و محمود، پس از انتشار مجموعه آثار برادر، اولین کار جدی خود یعنی مجموعه داستان الشیخ جمعه را به تبعیت از ماتراه العیون برادرش محمد در سال ۱۹۲۵ منتشر کرد و در مقدمه درباره رئالیسم و ضرورت آن در داستان نویسی سخن گفت. (ضیف، همان: ۳۰۳)

پس از انتشار داستانهای بعدی تیمور، مجله الفجر که گاه یک مجله ادبی پیشرو به شمار می آمد محمود تیمور را گی دومویاسان مصر خواند و یکی از منتقدان نیز تیمور را در مصر با امیل زولا در فرانسه مقایسه

کرد، با ذکر این تفاوت که جامعه شرق در مصر هنوز صداقت و شایستگی آن را نداشت که بگذارد یک زولا ماندنی نقاب از چهره بردارد. (خضر، ۱۹۶۶: ۱۸۳)

نظر محمود تیمور در درباره‌ی الشیخ جمعه این است که گفته است: برجسته‌ترین ویژگی این داستان توصیف رئالیستی آن است و استقبال پیش از انتظاری که به آن شد برای فلسفه ساده لوحانه و آسان گیرانه قهرمان داستان آن بوده است. (تیمور، همان: ۱۹۸-۱۹۹)

۱-۴ ویژگی داستان‌ها

تیمور یکی از موفق‌ترین داستان‌نویسان معاصر مصری می‌باشد که آثاری جاویدان در این زمینه از خود به جای گذاشته است. تیمور در داستانهایش از توصیفهای مفصل و زنده که ناشی از مشاهده دقیق و مطالعه عینی محیط و روابط افراد در طبقه‌های مختلف اجتماعی است بهره فراوان برده است و عمومی‌ترین ویژگی رئالیسم در مجموعه‌های داستان کوتاه محمود تیمور می‌باشد.

در این مجموعه‌های داستانی علاوه بر وصف دقیق واقع‌گرایی، تحلیل‌های روان‌شناختی نیز وجود دارد شاده خاورشناس آلمانی، در سال ۱۹۲۳ درباره تیمور گفت: وی روش ناتورالیست‌هایی چون زولا و نیز نویسندگانی با تحلیل‌های روان‌شناختی مانند پل بورژ را در پیش گرفته است. (خضر، ۱۹۶۴: ۲۰۱)

از آنجا که به کاربردن روان‌شناسی در ادبیات به عرصه‌ای گسترده‌تر از داستان کوتاه نیاز دارد، از آغاز دهه چهل بود که محمود با پرداختن جدی به رمان و نمایشنامه در این زمینه توفیق بیشتری یافت.

برخی از ضعف‌های روان‌شناسی شخصیتها را در آثار دوره اول داستان‌نویسی او ناقدانی مانند عبدالمحسن بدر به تفصیل بیان کرده‌اند؛ اما نقدهای کارشناسانه زکی طلیمات بر نمایشنامه‌های دوره بعد حاکی از ظهور موفق این رویکرد در آثار تیمور است که البته به قول انور جندی تا این زمان به دوران بلوغ و پختگی ادبی خود رسیده است (جندی، ۱۹۵۴: ۳۵)

در سال ۱۹۴۱ م، یعنی در اوایل همین دو ران جدید خلق ادبی بود که مجله المقتطف از بازگشت رمانتیسم به آثار تیمور خبر داده خود او گفت: که می‌خواهد تابع ذوق، شخصیت و حوادث زندگی خودش باشد و نه

محبوس در چارچوب یک مکتب خاصی باشد. اولین محققان بر این تنوع وعدم محدودیت تأکید کرده اند . یکی از دغدغه های خانواده تیمور مسئله زبان و تصمیم گیری میان عربی عامیانه و فصیح بود. احمد تیمور، پدر محمود تیمور، با تألیفاتی نظیر الامثال العامیه و معجم تیمور فی العامیه و الفصحی، گویا قصد تصحیح خطاهای وارد شده در زبان عربی را داشت. محمد، برادر و راهنمای دوران جوانی او نیز نمایشنامه های خود را به زبان عامیانه نوشت. (ضیف، ۱۹۷۱: ۲۶۶).

وی که تلاش می کرد به اصول رئالیسم پایبند باشد و نمونه های استفاده از زبان عامیانه را در آثار نویسندگان معروف غربی سراغ داشت، با تبعیت از زبان عامیانه در مواردی حتی حروف را هم تغییر داد و مثلاً به جای «قلت»، نوشت «الت». او تا مدتی عامیانه نگاری را جسورانه در سطوح مختلف مطرح می کرد. ولی بعدها به گفته خود او، تجربه ثابت کرد که گفت و گو به زبان عامیانه در یک اثر هنری موجب ضعف آن می گردد و نویسنده ، برای اینکه جاودانه شود، باید به زبان فصیح بنویسد.

تیمور در این تغییر عقیده، برای اینکه اصول رئالیسم را هم رعایت کرده باشد یک راه حل میانه یافت: وی هر یک از شخصیت‌های خود را ، برحسب سطح دانش و نوع زبانی که معمولاً به کار می برد، به سخن گفتن واداشت. او به این ترتیب نه فقط آثار جدید خود را به زبان فصیح نوشت، بلکه به بازنویسی آثار پیشین خود پرداخت و چنان پیش رفت که آثارش با سخت ترین معیارهای زبانی سازگار یافت و به دریافت چندین جایزه ادبی نایل آمد. (خضر، ۱۹۶۶: ۱۹۹-۲۰۰)

تیمور در سال ۱۹۵۰ عضو فرهنگستان زبان عربی شد و پس از آن تحقیقات استواری را درباره زبان عربی انجام داد و به صورت مجموعه مقاله ها و واژه نامه منتشر کرد.

پیدایش ادبیات جدید مصر از جمله مسائلی بود که نسلی از ادیبان و نویسندگان معاصر محمود را به خود مشغول داشت. شور ملی گرایی مصری در سال ۱۹۱۹ که به قیام بر ضد اشغالگران انگلیسی انجامید این وظیفه را بر دوش آنها گذارد. تیمور نیز با تأثر از این فضا و نیز با پیروی از برادرش محمد، پرشورتر از دیگران به تصویرسازی و شخصیت پردازی در محیط بومی خویش پرداخت، زیرا قهرمانان و آفرینندگان انقلاب را از این محیط می دانست (بدر، ۱۹۶۳: ۲۲۳)